

Information 5. juli 2003

Blixens humor

Interview

Af Lilian Munk Rösing

Ivan Z. Sørensen har netop været vært for en stor dobbeltkonference om Karen Blixen i Rom og Firenze og fortæller her, hvad der kan komme ud af at betragte Blixen så vel som det danske intellektuelle klima fra Italien

“Vil du have macchiato eller cappuccino?” spørger Ivan Z. Sørensen venligt, da jeg træder ind i hans og fruens christianshavnerlejlighed, der flimrer mildt i skæret fra det soloplyste vand i havnen lige udenfor. Og i denne bemærkning er to karakteristiske Ivan Z-temaer slået an: gæstfriheden og det italienske. Begge træk finder man i hans seneste bog om Karen Blixen: *Gid De havde set mig dengang. Et essay om Karen Blixens heltinder og Tizians gudinder* (Gyldendal 2002), hvor Ivan Z. gæstfrit inviterer gamle og nye Blixen-læsere med til en vandring gennem Blixens forfatterskab (primært de to fortællinger ”Heloïse” og ”Ehregard”), som samtidig er en rundvisning i 1500-tallets italienske malerkunst. I Blixens ånd slår Ivan Z. tonen i bogen an som symposiets: en samtale mellem Blixens tekster og de kunstværker der har inspireret dem, og en samtale mellem Ivan Z. og de andre Blixen-læsere, han på én gang gavmildt og kritisk inddrager i sin egen tolkning.

Denne gæstfri symposiefrem har han for nylig konkretiseret ved at afslutte sin 6-årige periode som udsendt dansk lektor i Firenze med – i samarbejde med Gunver Skytte – at invitere en række nordiske og italienske litterater til at diskutere ”Karen Blixen og billedet” på en dobbeltkonference, der blev afholdt først på Det danske Institut i Rom og siden gentaget på Palazzo Strozzi i Firenze.

Italienske billeder

– *Hvad tilfører det ens Blixen-forståelse at sidde og læse hende i Italien?*

”Blixen siger et sted, at Italien er det naturlige sted for en god intrige. Men min ”italienske vinkel” er især inspireret af at hun i fortællingen ”Heloïse” direkte nævner de venetianske malere Tizian og Veronese, som man bl.a. kan se på Uffizierne i Firenze. Jeg ville gerne undersøge, hvad det betyder for éns læsning at have de billeder i hovedet, mens man læser – ikke bare de enkelte billeder, som Blixen direkte beskriver, men hele denne billedverden. Som ét aspekt af fortællingerne.”

Påvisningen af den italienske malerkunsts spor i Blixens værker har Ivan Z. Sørensen tidligere udfoldet sammen med Ole Togeby i *Omvejene til Pisa. En fortolkning af Karen Blixens ”Vejene omkring Pisa”* (2001).

– *Men kan man ikke komme til at fokusere så meget på inspirationen fra fjerne kunstepoker, at man overser at Blixen, ikke mindst i sin stil og teknik, også er i dialog med sin samtid, det 20. århundredes kunst?*

”Jo, det er jo det Charlotte Engberg påpeger i sin bog *Billedets ekko*. Og jeg mener også, at Blixen sætter sine allusioner til kunst og litteratur sammen på en moderne, collage-agtig måde, som er et 1900-talsfænomen. Hun er på én gang i dialog med sin samtid og med sin fortid. Når jeg har valgt at fokusere på hendes dialog med fortiden, er det nok fordi, jeg mener, det er her, hendes kulturopgør ligger. Det er den kritiske dialog med forgængerne, der gør Blixen, jeg vil ikke sige moderne, men *vedkommende*. Det er her, man finder hendes kulturopgør, som omfatter sådan noget som køn og identitet.”

Kulørt

– *Nu er ”opgør” måske ikke lige det man mest forbinder med baronessen... Hvordan kan der ligge et opgør i hendes brug af italienske malerier fra 1500-tallet?*

”Det var noget, jeg fik øje på, da jeg gik hendes reference til Tizian efter i sømmene. Det førte mig til den italienske kunsthistoriker Vasari, som var samtidig med Michelangelo og Tizian, og som Blixen tydeligvis har læst. Vasaris bog om de berømte renæssancekunstnere er gennemsyret af en modsætning mellem *disegno* og *colorito*, mellem tegning og farver, som også er en modsætning mellem de konturfaste florentinske malere og de farveglade venetianske malere. For Michelangelo og Vasari var *colorito* sekundært i forhold til *disegno*, og det var yderligere forbundet med kvindelighed, liden-skaber, forstillelse. Det er en modsætning, som med jævne mellemrum dukker op til overfladen i den vestlige kultur, og som med sit kombinerede farve- og kvindehad, ”cromofobi” og misogyni – har rødder i Platons mishag ved farvebrug, som han forbinder med kvinders makeup, med forførelse og fare – for manden. Men ved sin insistensen på farverne undergraver Tizian det traditionelle køns- og identitetsmønster, og det samme gør Blixen ved netop at inddrage til Tizian.”

– Kan man forbinde denne nedvurdering af farverne med Schybergs berømte nedvurdering af Karen Blixens fortællinger som ”litteratur skrevet med røde negle”? Er det, som får nogle til at finde Blixen lige lovlig ”kulørt”, i virkeligheden en del af hendes kulturrogør?

”Det er meget pudsigt, at én af de mest begejstrede Blixen-læsere, jeg har mødt i Firenze, er den rumænske indehaverske af en lille parfumebutik ved Ponte Vecchio, hvor jeg undertiden køber gaver til min kone... Butikken hedder *Trompe l’oeil* (”øjenforblændelse”).

Men det er vigtigt at bemærke, at ”det kulørte” hos Blixen altid er kombineret med en ironisk selvdistance. Her nærmer vi os noget af det, som lige nu optager mig mest: Blixens humor. Ironi og humor er selvfølgelig ikke det samme. I ironien griner vi ad nogle andre, i humoren griner vi sammen med nogle andre. Ironi og humor som to forskellige tilværelsespositioner er naturligvis noget Blixen har fra Kierkegaard, hvor humoren ligger på grænsen til det religiøse stadie. Men også fra filosofen Harald Høffding og hans bog *Den store humor* (1916), hvor humoren holdes i hævd som våben mod enhver form for dogmatik.

Livsanskuelse

– Collage, make up, citat, humor, opgør med dogmatikken – det kunne lyde som om du betragter Blixen som en postmoderne relativist eller ligefrem nihilist?

”Nej, det vil jeg ikke skrive under på. Her er Blixens humor igen modgiften, ikke bare mod enhver form for dogmatik, men også mod en ansvarsløs værdirelativisme. Med Høffding siger hun, at den store humor er en stadig søgen. Så er man jo netop ikke relativist; man søger efter en sandhed, men vil aldrig hævde at man har fundet den, og især vil man ikke pådutte andre en sandhed. Og så er der Blixens fordring til kunstneren om at have en ”livsanskuelse”; det er i øvrigt et fænomen jeg savner blandt de danske intellektuelle for tiden.”

Her langer Ivan Z. ud efter den politiske laden-stå-til han oplever i Danmark, især blandt de intellektuelle, i modsætning til Firenze, hvor hans kollegaer på universitetet er aktive i fredsbevægelser og demokrati-laboratorier, og hvor hans lille elegante italerinde af en nabo fører an i store cykeldemonstrationer iført Chanel-dragt og med Gucci-tasken over styret. Men jeg skal stadig tygge lidt på forbindelsen mellem Blixen og politisk aktivisme, så jeg spørger:

– Kan man bruge Blixen til politisk bevidstgørelse?

”Ikke direkte, naturligvis, men på et metaplan, i kraft af hendes krav om en ”livsanskuelse” og i kraft af hendes humor – som er en livsanskuelse. Humoren tvinger læseren til at forholde sig – og til at tage sig i agt over for dem, der påstår at sidde inde med sandheden, også politisk.

Der er også politiske potentialer i Blixens identitets-tema: hendes fortællinger handler bl.a. om, at man er de historier, man hører. Blixen har selv hørt nogle andre historier end de danske og de kristne, for eksempel nogle muslimske. Det kunne de selvgode danskere, der slår på tromme for den kristne tro og kulturarv, have godt af: at høre – og lytte til – nogle andre historier. Og det gælder for så vidt alle der mener at sidde inde med Sandheden.”

Med blikket skærpet af sin midlertidige udlændighed har Ivan Z. Sørensen i hvert fald fortalt os en anden historie om Blixen end de verserende danske. En historie om, hvordan baronessen med sin passion for Tizian og det kulørte gjorde op med en dominerende og misogyn linje i den vesterlandske kulturhistorie. Men også historien om, hvordan hun med humoren som livsanskuelse på én gang gjorde op med enhver form for dogmatik og enhver form for ansvarsløs værdirelativisme.

